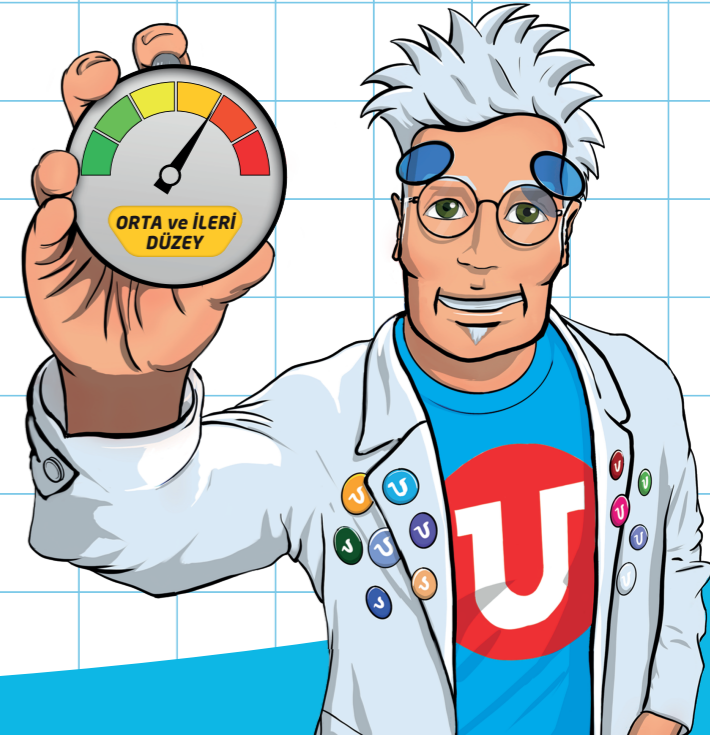

5.ÜNİTE

AYT Orta ve İleri Düzey Fizik Soru Bankası

Evrenin Oluşumu ve Atom Altı Parçacıklar

TAMER YALÇIN

EVRENİN OLUŞUMU VE ATOM ALTI PARÇACIKLAR

Hubble Yasası

Büyük Patlama Teorisi

Evrenin Büyük Patlamadan Günümüze Gelişi

Temel Kuvvetler

Kütle ve Higgs Bozonu

Madde ve Antimadde

→ Ayt'de

son üç yılda soru gelmedi.

En son 2017 yılında soru geldi.

YAYINLARI

Hubble Yasası

- Galaksilerden gelen ışığın dalga boyundaki artışa (kırmızıya kayma) dayanarak Hubble galaksilerin birbirinden uzaklaştığını bulmuştur.

Büyük Patlama Teorisi

- Evrenin bir başlangıcı vardır. 137 milyar yıl önce sonsuz yoğunluktaki saf enerji patlayarak genişlemeye başlamıştır. Hubble yasasına ve kozmik fon ışımalarına dayanır.

Evrenin Büyük Patlamadan Günümüze Gelişİ

Planck Dönemi - $10^{-43}s$

Büyük Birleşik Teori Dönemi - $10^{-35}s$

Elektrozayıf Dönem - $10^{-10}s$

Hadron Dönemi - $10^{-4}s$

Çekirdek Dönemi - 10^2s

Atom Dönemi - $3 \cdot 10^5$ yıl

Galaksiler Dönemi - 10^9 yıl

Örnek:

Büyük Patlama Teorisi ile ilgili;

- I. Evren genişlemektedir.
- II. Evren sonsuz küçüklükteki bir noktadan oluşmuştur.
- III. Evrenin genişlemesi şişmekte olan bir balon modeliyle açıklanabilir.

yargılarından hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I   B) I ve II   C) I ve III
D) II ve III   E) I, II ve III

Örnek:

Büyük Patlama Teorisini;

- I. Hubble Yasası,
- II. Doppler etkisi,
- III. Kozmik mikro dalga fon ışınımı

ifadelerinden hangileri tanımlayabilir?

A) Yalnız I

B) I ve II

C) I ve III

D) II ve III

E) I, II ve III

Atom Altı Parçacıklar

Fermiyonlar

Bozonlar

Kuarklar

(u,d,s,c,t,b)

Leptanlar

Elektron - e

Elektron nötrino - ν_e

Müon - μ

Müon nötrino - ν_μ

Tau - τ

Tau nötrino - ν_τ

Gluon - g

Foton - γ

Zbozonu - Z

W bozonu - W

Higgs Bozonu - H

Hadronlar

Baryonlar

Proton - Nötron

Mezonlar

Pion π^+

Kaon K^-

Örnek:

Aşağıdaki parçacıklardan hangisi lepton grubu içerisinde yer almaz?

A) proton

B) elektron

C) tau

D) müon

E) tau nötrinosu

UZMANLAR
YAYINLARI

Örnek:

Aşağıdaki parçacıklardan hangisi kuark grubu içerisinde yer almaz?

A) Yukarı

B) Aşağı

C) Müon

D) Tılsımlı

E) Acayip

Örnek:

Leptonlar ile ilgili;

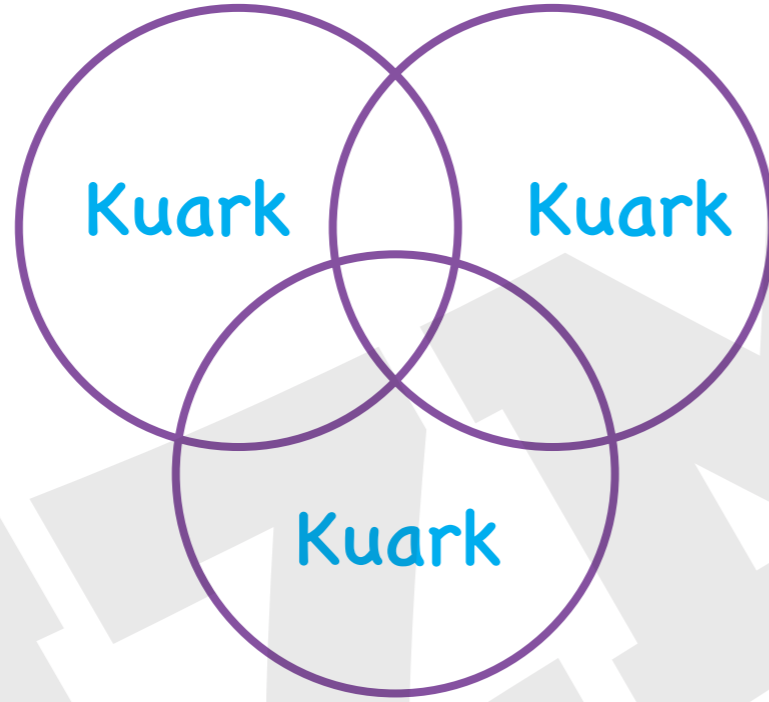
- I. Çoğu hafif kütlelidir.
- II. Tam sayılı spinleri vardır.
- III. Noktasal parçacıklardır.

yargılarından hangileri doğrudur?

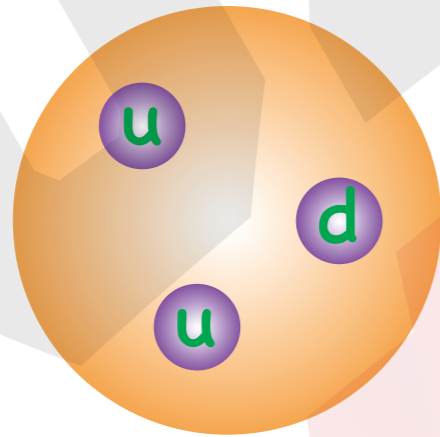
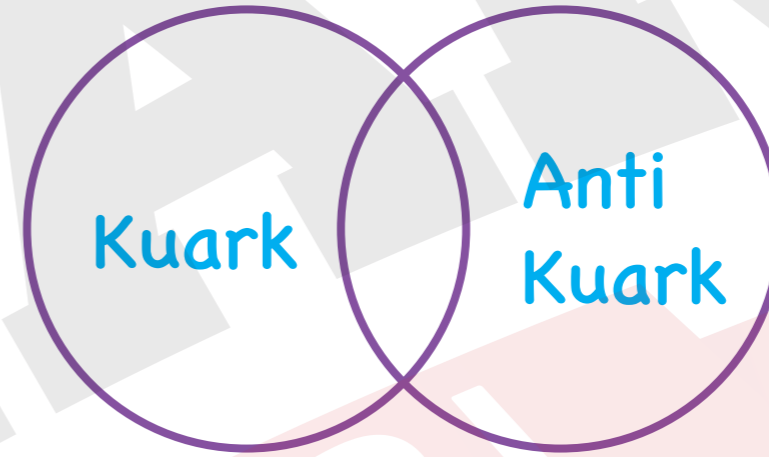
- A) Yalnız I   B) I ve II   C) I ve III
D) II ve III   E) I, II ve III

Hadronlar

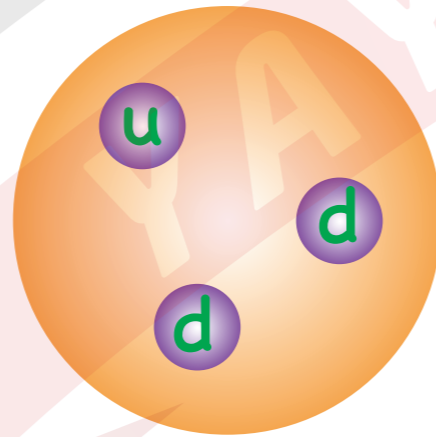
Baryonlar

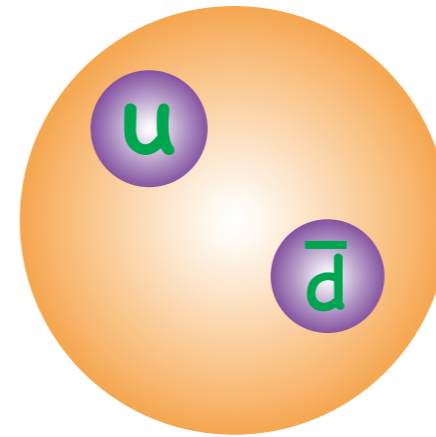
Mezonlar

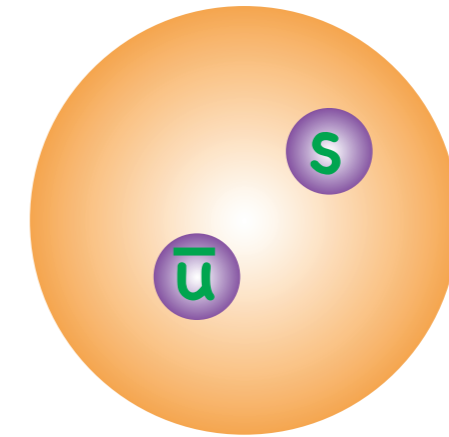
Proton

Nötron

Pion π^+

Kaon K^+

Örnek:

Hadronlar, baryonlar ve mezonlar olarak iki gruptan oluşur.

Buna göre;

- I. kaon,
- II. eta,
- III. ksi

hangileri mezon grubunda yer alır?

- A) Yalnız I   B) I ve II   C) I ve III
D) II ve III   E) I, II ve III

Örnek:

Baryonlar ile ilgili;

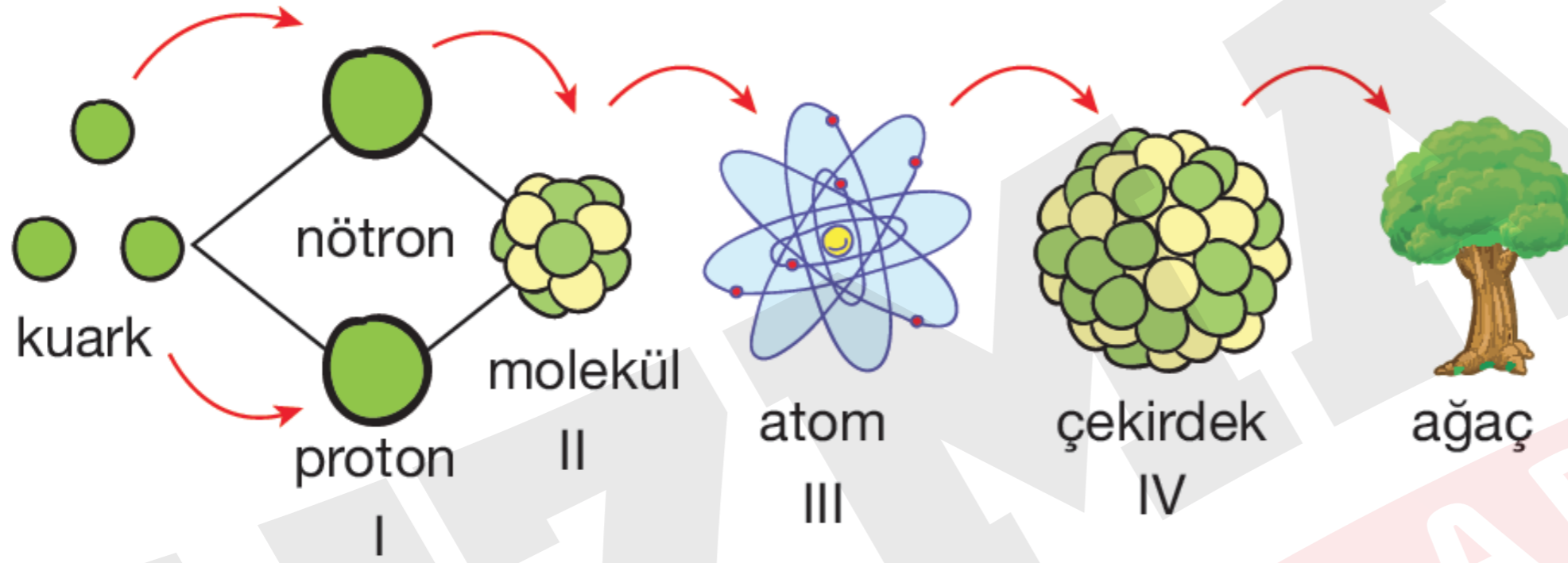
- I. En kararlı baryon protondur.
- II. Spinleri kesirlidir.
- III. Madde parçacıklarıdır.

yargılarından hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I   B) I ve II   C) I ve III
D) II ve III   E) I, II ve III

Örnek:

Şekilde maddenin oluşumunun modellenmesi gösterilmiştir.

Buna göre, numaralandırılmış kavramlardan hangilerinin yerleri değiştirildiğinde madde oluşum modellemesi doğru olur?

A) I ve II

B) I ve IV

C) II ve III

D) II ve IV

E) III ve IV

Örnek:

Kuarklar ile ilgili;

- I. Hadronları oluştururlar.
- II. Kütleye, spine ve baryon sayısına sahiptirler.
- III. Elektrik yükleri kesirlidir.

yargılarından hangileri doğrudur?

- A) Yalnız II   B) I ve II   C) I ve III
D) II ve III   E) I, II ve III

Temel Kuvvetler

Kütle Çekim Kuvveti - Graviton

Güçlü Çekirdek Kuvveti - Gluon

Zayıf Çekirdek Kuvveti - W ve Z bozonları

Elektromanyetik Kuvveti - Foton

Örnek:

Atom altı parçacıkları ile ilgili;

- I. Nötrinoların elektriksel yükü sıfırdır.
- II. Kuarklar gluonlar yardımıyla hadronları oluşturur.
- III. Fotonların aracı kuvveti elektromanyetik kuvvettir.

yargılarından hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I   B) I ve II   C) I ve III
D) II ve III   E) I, II ve III

Örnek:

Bilgi: Atom altı parçacıklar arasındaki etkileşim kuvvetleri doğadaki temel kuvvetlerdendir.

Bu bilgiye göre;

- I. yeğin kuvveti,
- II. elektromanyetik kuvvet,
- III. zayıf çekirdek kuvveti

hangileri hadronların etkileşim kuvvetlerindedir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

D) I ve II

E) I ve III

Kütle ve Higgs Bozon

- Standart Modele göre tüm uzay Higgs alanıyla doludur.
- Bu alanla etkileşenler kütle kazanır - Fermiyonlar W ve Z bozonları
- Bu alanla etkileşmeyen kütlelidir - Foton Gluon
- Etkileşime aracılık eden parçacık = Higgs Bozonu

Örnek:

2012 yılında CERN'de yapılan deneylerde ortaya çıkmıştır. Atom altı parçacıklarda etkileşerek onlara kütle kazandırmaktadır.

Yukarıda özellikleri verilen bozon aşağıdakilerden hangisidir?

A) Gluon

B) Graviton

C) W bozonu

D) Higgs bozonu

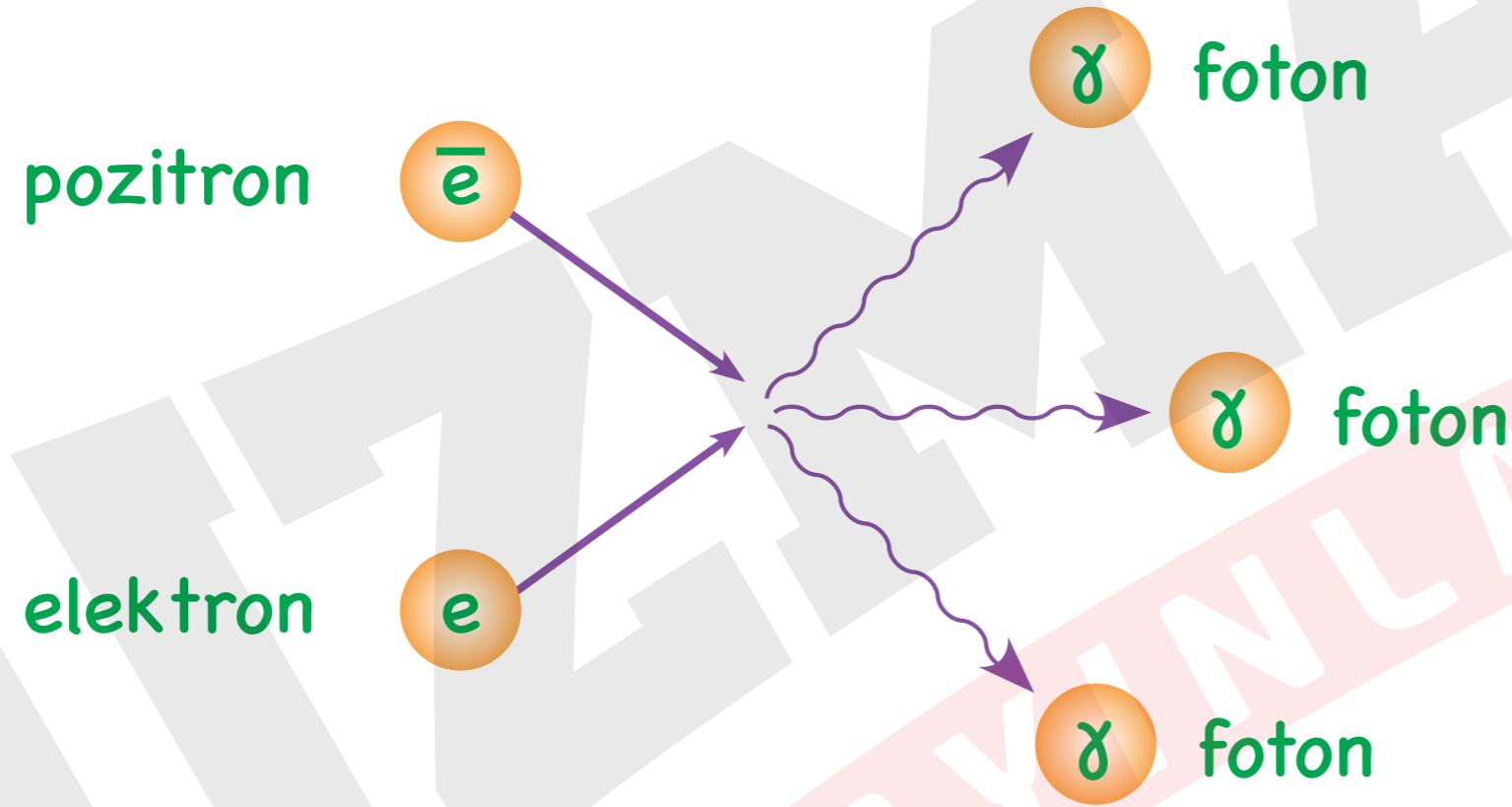
E) Z bozonu

YAYINLARI

Madde - Antimadde

- Parçacık ve antiparçacıkların kütle ve yük büyüklükleri eşit, yükleri zıt işaretlidir.

Yok olma tepkimesi

Örnek:

Bilgi: Her parçacığın karşıt parçacığı vardır.

Yukarıda verilen bilgiye göre elektron parçacığının karşıt parçacığı aşağıdakilerden hangisinde doğru verilmiştir?

A) karşıt elektron

B) karşıt nötrino

C) karşıt proton

D) pozitron

E) karşıt nötron

YAYINLARI

Örnek:

Dirac, kuantum ile özel göreliliğin uyumsuzlukları üzerine çalışırken ortaya koyduğu denklemde iki sonuç elde etti. Bunlar; elektronun davranışı, elektronunun pozitif ve negatif enerjisidir. Dirac negatif enerjiyi açıklamaya çalışırken karşıt madde fikri oluşmuştur.

Buna göre, her parçacığın bir karşıt parçacığı bulunmakta olup aşağıdaki parçacıklardan hangisinin karşıt parçacığı kendisidir?

- A) Proton   B) Elektron   C) Foton
D) Nötron   E) Nötrino

Örnek:

Atom altı parçacıklar ile ilgili;

- I. Parçacık, karşıt parçacığıyla bir araya geldiğinde enerji ortaya çıkar.
- II. Madde parçacıkları olan proton ve elektronun spinleri kesirlidir.
- III. Etkileşim parçacıkları olan foton ve mezonun spinleri tam sayıdır.

yargılarından hangileri doğrudur?

A) Yalnız I

B) I ve II

C) I ve III

D) II ve III

E) I, II ve III

